

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ДЕРЖАВНА СЛУЖБА”
(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

Київ 2005

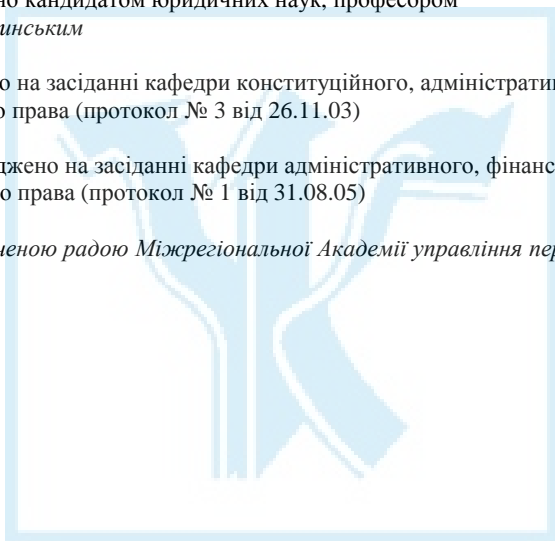
Підготовлено кандидатом юридичних наук, професором

Ю. В. ЯщуриНСЬКИМ

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права (протокол № 3 від 26.11.03)

Перезатверджено на засіданні кафедри адміністративного, фінансового та банківського права (протокол № 1 від 31.08.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

ЯщуриНСЬКИЙ Ю. В. Навчальна програма дисципліни “Державна служба”
(для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 26 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Державна служба”, питання для самоконтролю студентів, завдання для контрольних робіт, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державна служба об'єднує працівників апарату та органів законодавчої, виконавчої і судової влади, які працюють на професійній основі, отримують заробітну плату з державного бюджету та вирішують завдання і функції держави. Право на державну службу, як і всі громадяни, мають випускники Міжрегіональної Академії управління персоналом. Звідси впливає необхідність включення цієї дисципліни до навчального плану.

Актуальність вивчення дисципліни “Державна служба” визначається низкою факторів, а саме: розвитком державності України та становленням правової, демократичної, соціальної держави з соціально орієнтованою економікою, формуванням засад громадянського суспільства.

Мета викладання дисципліни: навчити студентів використовувати конституційні, законодавчі та нормативно-правові засади державної служби у професійній діяльності державного службовця, ознайомити їх із становленням та організацією державної служби, загальними засадами діяльності, а також статусом державного службовця.

Основні завдання викладання дисципліни:

- надання системних знань щодо необхідності та сутності основних напрямів розвитку державної служби як невід'ємної складової демократичної, правової, соціальної держави з соціально орієнтованою економікою, громадянського суспільства;
- засвоєння положень державної політики у сфері державної служби, в тому числі державної кадрової політики, формування вмінь з розробки та запровадження заходів щодо їх реалізації, освоєння конституційно-правових засад та основних принципів державної служби, вміння організовувати свою професійну діяльність у межах законодавчих положень;
- формування вмінь відповідно до своєї професійної діяльності у межах прав, обов'язків і повноважень, визначених для державного службовця, а також практичних навичок з оцінки результатів професійної діяльності державних службовців і здійснення заходів щодо забезпечення підвищення результативності та ефективності професійної діяльності.

Організаційними формами вивчення дисципліни “Державна служба” є: лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань. Для засвоєння знань і формування вмінь, що передбачає вивчення дисципліни “Державна служба”, можуть

бути використані такі форми індивідуальних завдань: підготовка рефератів, аналітичних доповідей, проектів управлінських рішень (програм, постанов, розпоряджень тощо).

Вимоги до студентів щодо знань і вмінь, засвоєних в результаті вивчення дисципліни “Державна служба”

Студент повинен знати:

- основні поняття, цілі, завдання і функції державної служби, її місце в демократичній, правовій, соціальній державі, громадянському суспільстві та пріоритетні напрями подальшого розвитку;
- сутність принципів і структуру державної служби, її особливості як соціального та правового інституту, зміст і сутність норм конституційного, адміністративного, міжнародного, трудового, публічного, кримінального права у розрізі застосування у практичній діяльності;
- структуру і зміст складових організаційного інституту державної служби, в тому числі: види державної служби; основні ознаки, принципи класифікації посад в органах державної влади та органах місцевого самоврядування; етапи проходження державної служби, нормативно-правову базу щодо їх організації та реалізації;
- засади функціонального управління державною службою; методи, критерії та технології оцінки ефективності управлінської діяльності, правовий статус державних службовців, загальні вимоги, права, обов'язки, гарантії, заохочення та встановлені до них правила поведінки.

Студент повинен вміти:

- вживати відповідних заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері державної служби, дотримуватись основних вимог до державних службовців і поводити себе в рамках загальних правил поведінки державного службовця;
- застосовувати норми конституційного, адміністративного, міжнародного, трудового, публічного, кримінального права у професійній діяльності, захищати права і свободи особи та громадянина, інтереси підприємств, установ і організацій;
- застосовувати на практиці методи функціонального управління державною службою, оцінки кадрів державних службовців, адекватно використовувати основні категорії державної

служби у професійній діяльності та впроваджувати новітні технології реалізації функцій державних органів;

- розробляти посадові інструкції на основі професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців та використовувати свої права щодо професійного навчання, вибору необхідних форм безперервного навчання.

Підсумкова форма контролю з вивчення дисципліни — залік.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ДЕРЖАВНА СЛУЖБА”

№ пор.	Назва теми
1	Поняття і сутність державної служби. Державна служба як теорія і навчальна дисципліна
2	Державна служба як соціальний, публічний та організаційний інститут
3	Принципи та правові джерела державної служби
4	Сучасна державна кадрова політика та функціональне управління державною службою в Україні
5	Правовий статус державного службовця
6	Проходження державної служби “службова кар’єра”
7	Ротація кадрів державної служби та інші зміни державно-службових відносин
8	Форми роботи з кадрами державної служби
9	Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації державних службовців
10	Моделі державної служби та проблеми реформування державної служби в Україні

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ДЕРЖАВНА СЛУЖБА”

Тема 1. Поняття і сутність державної служби. Державна служба як теорія і навчальна дисципліна

Умови виникнення теорії державної служби. Основні характеристики *бюрократії*: регламентованість компетенції кожного рівня; ієрархічність побудови структури, чітко визначені принципи посадової субординації; здійснення внутрішньо-організаційної діяльності на документальній основі; професіоналізм управлінського персоналу; наявність єдиного управлінського центру; незалежність від суб’єктивних чинників тощо.

Поняття “державної служби” та його законодавче закріплення, межі державної служби. Ознаки державної служби: “державна” як виконання завдань та функцій держави, відображення його сутності і призначення, служба як особливий вид суспільно корисної, професійної діяльності, поняття штатної посади в органі державної влади та його апараті, спеціальний правовий режим, владні повноваження й одержання грошового утримання з державного бюджету. *Аспекти державної служби*: процесуальний, структурний, організаційний, інституціональний і соціальний.

Мета і функції державної служби: правотворча, правозастосовча, правозахисна, регулятивна, організаційна, їх сутність і зміст. Види державної служби: цивільна, спеціальні види служби і мілітаризована служба, їх загальна характеристика.

Теорія “Державної служби” та її місце в системі суспільних наук. Актуальність навчальної дисципліни “Державна служба”, її характеристика, роль і місце у формуванні професійного корпусу державних службовців. Зв’язок теорії “Державної служби” із суспільною практикою.

Значення навчальної дисципліни “Державна служба” щодо забезпечення професіоналізації трудової діяльності державних службовців, розвитку їх практичних умінь і навичок у межах установлених вимог на основі служіння громадянину, суспільству, державі шляхом надання управлінських послуг.

Література [1–6; 15; 20; 24–25; 34; 41; 47; 59; 63–65]

Тема 2. Державна служба як соціальний, публічний та організаційний інститут

Державна служба в соціальному, політичному, правовому, соціологічному, організаційному, функціональному, процесуальному і моральному аспектах

Соціальна природа виникнення державної служби. Державна служба як необхідний інструмент реалізації державної політики. Сутність і особливості державної служби як соціального інституту. Соціальний характер діяльності на державній службі. Державна служба — форма відображення суспільних зв'язків і відносин, показник ступеня гуманності, людяності, існуючих у суспільстві звичаїв і традицій.

Політичні (патріотизм, здатність захищати конституційний лад, громадянська позиція), *професійні* (професіоналізм, інтелектуальність, компетентність, організаторські здібності, уміння ефективно діяти, новаторство) та *особисті* (моральні, фізичні, комунікативні) якості державних службовців.

Державна служба як публічний інститут. Поняття державно-службових відносин та їх основні риси: державно-правові, статутні, владні, пов'язані з посадою державної служби, довіра й особиста відповідальність. *Зміст публічності як основного принципу реалізації державно-владних відносин.*

Державна служба як організаційний інститут. Види державної служби, їх відмінність і функціональна специфіка. Цивільна служба. Спеціальні види служби: в органах прокуратури, в органах судової гілки влади, служби безпеки, в органах внутрішніх справ, в органах податкової адміністрації, в органах митної служби. Мілітаризована служба.

Патронатна служба та її особливості. Служба в органах місцевого самоврядування, її особливості. Види посад в органах місцевого самоврядування й особливості правового статусу службовців цих органів.

Дипломатична служба та її специфіка. Види державних службовців дипломатичної служби, особливості її проходження.

Література [1–6; 15; 17; 22; 26–27; 29; 32; 44; 47; 48; 56; 61; 63]

Тема 3. Принципи та правові джерела державної служби

Поняття і значення принципів державної служби. Система і види принципів державної служби.

Конституційні і законодавчі принципи: служіння народові України; верховенство права, демократизму і законності; пріоритетність прав і свобод людини і громадянина; гуманізм і соціальна справедливість; єдність державної влади та її реалізація трьома відносно незалежними гілками: законодавчою, виконавчою і судовою; рівний доступ громадян до державної служби; позапартійність і відділення держави від церкви.

Організаційно-функціональні принципи: єдність системи державної служби; обов'язковість виконання рішень, прийнятих вищими органами влади та їх посадовими особами; єдність основних вимог до державних службовців: професіоналізм і компетентність, ініціативність, чесність, відданість справі; гласність і прозорість у проходженні державної служби; персональна відповідальність державних службовців за прийняті рішення; дотримання прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян; стабільність і сталість положення державних службовців, їх соціальна і правова захищеність.

Правові джерела державної служби. Поняття і види *правових джерел державної служби.* Система законодавства про державну службу. *Конституційно-правові засади державної служби.* Зміст, роль і значення положень Конституції у формуванні державно-службових відносин. Право громадян на участь в управлінні справами держави. Особливості реалізації конституційних прав громадян України державними службовцями. Забезпечення права державних службовців на оскарження в суд рішень і дій органів державної влади та їх посадових осіб.

Структура і зміст базового Закону України “Про державну службу”, положень законів “Про службу в органах місцевого самоврядування”, “Про дипломатичну службу”. Укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України як правові джерела державної служби. Накази Головного управління державної служби та їх місце серед правових джерел державної служби.

Необхідність *удосконалення законодавства* про державну службу. Проблеми систематизації і кодифікації чинних законів та підзаконних нормативно-правових актів, створення на цій основі стабільної уніфікованої бази на рівні Кодексу державної служби.

Література [1–2; 15–17; 24; 32–34; 37; 39; 41; 62–65]

Тема 4. Сучасна державна кадрова політика та функціональне управління державною службою в Україні

Кадрова політика як соціальне явище. Держава як суб'єкт державної кадрової політики. *Порядок формування Координаційної ради з питань державної служби при Президентові України та її повноваження. Її роль і відповідальність за розробку кадрової політики, формування високопрофесійного корпусу державних службовців, призначення на вищі державні посади. Розробка і реалізація єдиної державної кадрової політики.* Мета, пріоритети, суб'єкти й об'єкти державної кадрової політики.

Процес розробки державної кадрової політики, сутність його етапів і їх зміст. Положення концепції державної кадрової політики як система цілей, пріоритетів і принципів. Розробка цільових і комплексних програм роботи з кадрами, плани заходів у державних органах щодо реалізації політичних рішень у сфері роботи з кадрами та їх реалізація.

Реалізація державної кадрової політики у сфері державної служби: мета, пріоритети та завдання. Зміст нормативно-правових актів з реалізації державної кадрової політики та політики у сфері державної служби. Кадрова робота як діяльність керівників державних органів з реалізації кадрової політики. Сучасні технології і методи роботи з кадрами.

Функціональне управління державною службою в Україні. Поняття, мета, завдання і принципи управління державною службою. Функції і повноваження органів виконавчої влади з управління державною службою.

Місце і роль Президента України і Кабінету Міністрів України в підготовці, прийнятті і реалізації управлінських рішень щодо удосконалення функціонування державної служби. Функції і повноваження Головного управління державної служби України як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом.

Зміст повноважень Головного управління державної служби: забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері державної служби; методичне управління питаннями проходження служби в апараті Президента України, Верховної Ради України, органах судової влади; прогнозування і планування потреб органів державної влади в кадрах; організація проведення конкурсу на заміщення посад III–VII категорій тощо.

Порядок підготовки і прийняття Головним управлінням державної служби, у межах його компетенції, нормативно-правових актів.

Забезпечення контролю за дотриманням законодавства про державну службу; розробка, координація і контроль заходів щодо підвищення ефективності державної служби.

Управління державною службою на рівні державного органу. Завдання, функції і повноваження кадрових служб державних органів з питань державної служби.

Професійні союзи на державній службі. Право державних службовців на профспілкову діяльність і його реалізація. Представницькі органи професійних союзів і їх повноваження. Можливість прийняття соціальних угод і колективних договорів у колективах державних службовців.

Стандарти (кваліфікаційні характеристики) посад державної служби і кадрове діловодство. Реєстр державних і муніципальних службовців, порядок його ведення. Інформаційне забезпечення державної служби.

Особова справа державного службовця. Перелік документів, їх зміст і терміни подання. Порядок ведення і збереження особових справ.

Література [3; 7; 8; 10–11; 13; 17–19; 26–27; 29; 39; 41–42; 47; 53; 56; 57; 59; 62; 63; 65]

Тема 5. Правовий статус державного службовця

Поняття правового статусу “державного службовця” та його законодавче закріплення. Поняття посади в органах державної влади та місцевого самоврядування, їх апараті, її види і характеристика, верхня і нижня межі посад державної служби. Посада як основа правового, соціального й організаційного статусу державного службовця. Вплив посади на характер виконуваних функцій.

Класифікація посад: політичні, адміністративні, патронатні, технічні (допоміжні). Підстави класифікації посад державної служби на визначені категорії. Порядок віднесення посад до певних категорій. Ранги державних службовців, порядок їх присвоєння та позбавлення.

Поняття посадової особи. Положення Закону України “Про державну службу” про посадових осіб. Ознаки посадових осіб і їх правовий статус. Нормативно-проектні, аналітичні, організаційно-розпорядчі, консультативно-дорадчі, контрольні функції посадових осіб.

Специфіка компетенції службовців спеціальних видів державної служби. Характер відносин осіб, що обіймають вищі державні посади, “політиків” і державних службовців.

Політичні, цивільні і трудові права державного службовця. Права і свободи державного службовця у сфері професійної діяльності: право на свободу та особисту безпеку, життя, честь і гідність.

Права і свободи державних службовців у сфері економічних відносин. Поширення на державних службовців права власності, свободи на вибір місця роботи та обмеження права на заняття підприємницькою діяльністю.

Особисті і колективні права державних службовців у сфері суспільної свободи. Зміст службових прав державних службовців на ознайомлення з документами, що визначають їх повноваження згідно з посадою, критеріями оцінки якості роботи й умовами просування по службі, матеріалами своєї особової справи. Право на вимогу проведення службового розслідування, а також на звернення державного службовця у відповідний орган державної влади або в суд для вирішення спорів, пов'язаних з державною службою.

Зміст соціальних прав державних службовців. Право на участь з власної ініціативи в конкурсі на заміщення вакантних посад; просування по службі, підвищення заробітної плати з урахуванням результатів і стажу роботи, рівня кваліфікації; щорічну оплачувану відпустку; включення в стаж державної служби інших періодів трудової діяльності.

Соціальні й економічні гарантії і стимулювання діяльності державних службовців. Гарантії на: створення умов для належного виконання посадових обов'язків; збереження грошового утримання під час навчання з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації тощо.

Література [12; 31; 47; 62; 63]

Тема 6. Проходження державної служби “службова кар’єра”

Поняття і сутність проходження державної служби. Вступ на державну службу. Способи заміщення посад державними службовцями: за конкурсом, іспит.

Мета, терміни і стадії проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державної служби. Категорії осіб, які мають право на участь у конкурсі, перелік документів, що подаються до конкурсної комісії. Організація проведення конкурсу: попередній відбір, аналіз анкетних даних і тестування; співбесіда (інтерв'ю) і види бесід: структурована, неструктурована, ситуаційна.

Процедура й етапи проведення *іспиту*, порядок підготовки документів для його проведення. Система оцінювання знань кандидатів, види переваг, що надаються кандидатам на заміщення посад державної служби.

Процедура прийняття рішення про учасників конкурсу і порядок його оскарження. Порядок роботи і прийняття рішень конкурсною комісією, їх зміст і порядок оформлення. Зміст і терміни реалізації рішення конкурсної комісії.

Призначення на посади державної служби без конкурсу. Категорії осіб, які призначаються без конкурсу: керівники, фахівці і випускники навчальних закладів.

Особливості призначення на посади *патронатної служби*.

Порядок *призначення на посади керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади*. Терміни, перелік, зміст і порядок розгляду документів щодо призначення на посаду.

Особливості вирішення кадрових питань в органах місцевого самоврядування. Обрання на посади сільського, селищного і міського голови, його заступника і секретаря. Призначення на посади керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій. Порядок затвердження персонального складу виконавчого органу ради.

Призначення на посади в органи місцевого самоврядування шляхом конкурсного добору. Модель контрактної системи найму державного службовця. Юридичні процедури в разі усунення порушень правил призначення державного службовця на посаду.

Проходження державної служби. Планування “службової кар’єри”, його сутність і основні напрями впровадження. Шляхи проходження державної служби. *Merit based system* — система добору і просування по службі на підставі особистих професійних досягнень.

Припинення державної служби та його правові підстави. Підстави для припинення державної служби: порушення умов реалізації права на державну службу, недотримання пов’язаних із проходженням державної служби вимог, досягнення граничного віку перебування на державній службі, виявлення обставин, що перешкоджають перебуванню на державній службі, відмова від прийняття або порушення Присяги, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і фінансові зобов’язання. Порядок припинення державно-службових відносин як з ініціативи державного службовця, так і з ініціативи органу державної влади.

Відставка державного службовця. Підстави для відставки. Положення Закону України “Про державну службу” про відставку, інші нормативні документи. Порядок перебування державного службовця у відставці.

Тема 7. Ротація кадрів державної служби та інші зміни державно-службових відносин

Службове відрядження, його мета і зміст, відмінність від зміни державно-службових відносин.

Ротація кадрів державної служби. Види ротації державних службовців: командировання, відкомандировання та прикомандировання. Сутність командировання на іншу посаду державної служби. Поняття і значення істотної зміни умов державної служби. Командировання в інший державний орган і в іншу місцевість. Командировання на посаду державної служби з ініціативи державного службовця.

Відкомандировання. Службова необхідність як підстава для відкомандировання державного службовця. Правовий статус відкомандированого державного службовця.

Прикомандировання. Порядок і умови прикомандировання для тимчасового заміщення посад державної служби осіб, що проходять військову службу, службу у правоохоронних органах, митних органах, в органах податкової міліції та ін. Порядок оплати праці прикомандированих.

Виконання спеціальних завдань. Обов'язок нерозголошення відомостей про осіб, які виконують або виконували спеціальні завдання.

Переміщення на посаді державної служби в межах одного державного органу: заміщення іншої посади, направлення в інший структурний підрозділ і виконання нових посадових обов'язків.

Сутність зміни державно-службових відносин у зв'язку зі зміною програми діяльності державного органу.

Поняття і зміст реорганізаційних процедур, їх правові наслідки: злиття з іншим державним органом, поділ на декілька самостійних, виокремлення організаційної структури, на базі якої створюється інший державний орган, зміна правового статусу державного органу. Гарантії, що надаються державним службовцям у ході проведення реорганізаційних процедур.

Правове положення державного службовця при ліквідації органу державної влади. Юридичне оформлення припинення державно-службових відносин. Нормативно-правове забезпечення визначення стажу державної служби і порядок його обчислення.

Тема 8. *Форми роботи з кадрами державної служби*

Поняття процедури і форми роботи з кадрами. Стажування. Мета, завдання, форми, терміни і зміст стажування державних службовців. Зарахування на стажування і порядок його проходження. Зміст і порядок оформлення результатів стажування. Правові наслідки проходження стажування. Відшкодування витрат, пов'язаних із проходженням стажування.

Кадровий резерв. Мета створення кадрового резерву для державної служби і служби в органах місцевого самоврядування. Категорії осіб, з яких формується кадровий резерв. Умови зарахування до кадрового резерву і порядок його формування. Види заходів, що проводяться з особами, зарахованими до кадрового резерву, та їх зміст.

Організаційно-методичне управління формуванням кадрового резерву, його технології, нормативно-правове забезпечення, моніторинг. Шляхи підвищення дієвості кадрового резерву для державної служби і служби в органах місцевого самоврядування.

Випробовування на державній службі. Поняття, мета і правові наслідки проходження або непроходження випробовування. Терміни і зміст випробовування; категорії державних службовців, для яких може бути встановлено випробовування. Особливості виконання обов'язків за посадою при випробовуванні.

Порядок присвоєння рангу державної служби особі, яка пройшла випробовування. Підстави для звільнення особи, яка не пройшла випробовування.

Атестація державних службовців. Ціль, завдання і нормативно-правове забезпечення атестації державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування. Категорії державних службовців, які підлягають атестації, і терміни її проведення. Зміст щорічної оцінки виконання державними службовцями покладених на них повноважень і обов'язків. Роль безпосереднього керівника в оцінці роботи державних службовців під час підбиття підсумків роботи за рік. Зміст службової характеристики на державного службовця, що складається в ході його атестації.

Організація і порядок проведення атестації. Зміст підготовчого етапу проведення атестації: формування складу атестаційної комісії, складання і затвердження графіка проведення атестації, списків службовців, які підлягають атестації, та ін. Особливості атестації державних службовців у державному органі з нечисленним апаратом.

Зміст етапу *безпосереднього проведення атестації.* Забезпечення об'єктивної оцінки якостей особи, яка атестується: відповідність

вимогам за посадою, участі у вирішенні поставлених перед державним органом завдань, складності виконуваної роботи, її результативності тощо.

Зміст етапу *прийняття рішень атестаційною комісією*. Висновки і рекомендації атестаційної комісії в ході проведення атестації.

Зміст етапу *реалізації результатів атестації*. Види рішень, технології і терміни, протягом яких керівник державного органу повинен реалізувати результати проведення атестації. Узагальнення даних про роботу атестаційної комісії: аналіз результатів роботи атестаційної комісії, затвердження заходів з підготовки до чергової атестації й удосконалення роботи з державними службовцями та їх реалізація.

Кваліфікаційний екзамєн. Поняття, мета і сутність кваліфікаційного екзамєну, підстави для його проведення. Порядок визначення кваліфікації державного службовця, рівня його знань і навичок, рівня професійної освіти і кваліфікації відповідно до вимог, встановлених за посадою. Висновки і рекомендації атестаційної комісії, порядок їх реалізації

Література [3; 5–6; 13; 19; 22, 25; 33; 53; 60; 62]

Тема 9. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації державних службовців

Становлення сучасної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Сучасна мережа навчальних закладів, які їх проводять. Державне замовлення на підготовку кадрів та органи, що уповноважені його виконувати.

Завдання системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців: забезпечення потреб центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування; організація навчального процесу в навчальних закладах, контроль за якістю навчання, науково-методичне та інформаційне забезпечення.

Зміст підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Форми підвищення кваліфікації: навчання за професійними програмами, тематичні постійно діючі семінари, короткотермінові семінари, стажування, самоосвіта, апаратне навчання.

Роль і завдання Української Академії державного управління при Президентів України та її філіалів в організації навчання керівних кадрів. Організація діяльності регіональних центрів підвищення кваліфікації.

Основні напрями удосконалення системи підготовки кадрів для державної служби.

Тема 10. Моделі державної служби та проблеми реформування державної служби в Україні

Моделі державної служби: відкрита американська та закрита європейська, їх характеристика. Спрямування державної служби на забезпечення надання послуг населенню.

Нормативно-правове регулювання державної служби, його перетворення з часом в окрему галузь права — службове право. Зміцнення правового статусу і нормування поведінки державних службовців. Відкритість спеціалізованої системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців.

Конституційно-політичне значення професійного кадрового корпусу державних службовців. Мета і завдання реформування державної служби в ході проведення адміністративної реформи щодо: виконання завдань і функцій держави; забезпечення стабільності в політичній і соціально-економічній сферах; виконання рішень органів державної влади й органів місцевого самоврядування; здійснення функціонального управління в економічній, соціальній і культурній сферах.

Сучасні тенденції розвитку державної служби. “Новий менеджеризм”. Відмова від ієрархічної структури управління. Соціальне партнерство. Кооперація. Ринковий обмін у сфері управління. Перехід від логіки жорсткого управління до логіки надання послуг і регулювання. Спрямованість діяльності на досягнення визначеного результату. Merit based system.

Напрями розвитку державної служби: інституалізація політичної ролі еліти в механізмі реалізації корпоративних інтересів; пошук оптимального співвідношення політичної діяльності та адміністративного державного управління: зменшення ролі вертикальної адміністративної ієрархії, створення функціональних органів, перехід до “площинних” структур управління; децентралізація, деконцентрація, делегування, скорочення функцій і штатів, “менеджеризація” і “маркетизація” значної частини функцій державної служби.

Удосконалення законодавчого і нормативно-правового забезпечення державної служби, підвищення статусу державних службовців. Напрями підвищення ефективності державної служби і професійної діяльності державного службовця на основі розвитку інформаційних

технологій. Удосконалення інформаційного забезпечення державної служби. Напрями стимулювання й посилення мотивації до результативної та ефективної діяльності державного службовця.

Література [7; 8; 26–29; 41; 47; 50; 51; 53; 57; 61]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Умови виникнення теорії державної служби та основні характеристики бюрократії за М. Вебером.
2. Поняття “державної служби” та його законодавче закріплення, рамки державної служби.
3. Аспекти державної служби: процесуальний, структурний, організаційний, інституціональний, соціальний.
4. Цілі та функції “державної служби”: правозастосовна, правотворча, правозахисна, регулятивна, організаційна.
5. Сутність і особливості державної служби як соціального інституту.
6. Державна служба як етична система, носій моралі та загальнолюдських цінностей.
7. Державна служба як організаційний інститут.
8. Види державної служби. Ознаки, відмінності, функціональна специфіка.
9. Патронатна служба та її особливості.
10. Особливості служби в органах місцевого самоврядування.
11. Дипломатична служба та її специфіка.
12. Поняття і значення принципів державної служби.
13. Система і види принципів державної служби.
14. Конституційні та законодавчі принципи державної служби.
15. Організаційно-функціональні принципи державної служби.
16. Особливості принципів служби в органах місцевого самоврядування.
17. Поняття і види правових джерел державної служби.
18. Система законодавства про державну службу та проблеми її удосконалення.
19. Сутність комплексності державно-правового інституту державної служби.
20. Вироблення єдиної державної політики у сфері державної служби.
21. Реалізації державної кадрової політики у сфері державної служби.
22. Поняття, мета, завдання і принципи управління державною службою як системою.

23. Роль і місце вищих органів держави щодо підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень з удосконалення функціонування державної служби.
24. Цілі, функції та повноваження Головного управління державної служби України.
25. Управління державною службою на рівні органу влади.
26. Професійні союзи на державній службі; мета їх створення та функціонування.
27. Стандарти (кваліфікаційні характеристики) державної служби щодо діяльності державних службовців, кадрове діловодство.
28. Особова справа державного службовця, перелік документів та порядок ведення.
29. Поняття “державного службовця” та його законодавче закріплення, межі посад державної служби.
30. Класифікація посад: політичні, адміністративні, патронатні, технічні, та її значення.
31. Поняття посадової особи за Законом України “Про державну службу”.
32. Поняття “державний службовець”, його права, обов’язки, повноваження і відповідальність.
33. Зміст політичних, цивільних та трудових прав державного службовця.
34. Права державних службовців у сфері суспільної свободи, що реалізуються як індивідуально, так і колективно.
35. Зміст службових прав державних службовців.
36. Загальні обов’язки державних службовців.
37. Зміст обов’язку декларування доходів державними службовцями.
38. Загальні вимоги до державних службовців.
39. Обмеження, пов’язані з перебуванням на державній службі.
40. Заборони, що встановлені для державних службовців.
41. Державно-політичні та соціально-економічні аспекти боротьби з корупцією.
42. Особливості та підстави дисциплінарної відповідальності державних службовців.
43. Підстави адміністративної відповідальності, порядок застосування адміністративних санкцій.
44. Кримінальна відповідальність, відмежування корупційного діяння від посадових злочинів.
45. Особливості оцінки професійних, ділових і особистісних якостей осіб, які обіймають вищі державні посади.

46. Поняття і сутність проходження державної служби.
47. Конкурс. Мета, терміни та стадії проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державної служби.
48. Іспит. Процедура та етапи складання іспиту, порядок підготовки документів для його проведення під час конкурсу.
49. Призначення на посади державної служби поза конкурсом.
50. Особливості призначення на посади службовців патронатної служби.
51. Порядок призначення на посади керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади.
52. Особливості вирішення кадрових питань в органах місцевого самоврядування.
53. Модель контрактної системи наймання державного службовця.
54. Зміст системи відбору та просування по службі на підставі особистих професійних досягнень — Merit based system.
55. Припинення державної служби та його правові засади.
56. Відставка державного службовця, її підстави та порядок прийняття.
57. Службове відрядження, його мета та зміст, відмінність від інших змін службових відносин.
58. Ротація кадрів державної служби та її види: командировання, відкомандировання, прикомандировання.
59. Службова необхідність як підстава для відкомандировання державного службовця.
60. Порядок і умови прикомандировання для тимчасового заміщення посад державної служби.
61. Виконання спеціальних завдань. Обов'язок нерозголошення відомостей про осіб, які виконують або виконували спеціальні завдання.
62. Зміст переміщення на посади державної служби в межах одного державного органу.
63. Зміна державно-службових відносин у зв'язку зі зміною програми діяльності державного органу.
64. Поняття і зміст реорганізаційних процедур та їх правові наслідки.
65. Поняття форми роботи з кадрами та їх загальна характеристика.
66. Стажування. Мета, завдання, форми, терміни та зміст стажування державних службовців.
67. Кадровий резерв. Мета створення кадрового резерву для державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

68. Випробовування на державній службі. Поняття, мета і правові наслідки його проходження або непроходження.
69. Атестація державних службовців. Мета, завдання та нормативно-правове забезпечення атестації державних службовців, службовців органів місцевого самоврядування.
70. Система підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації державних службовців.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Умови виникнення теорії державної служби та основні характеристики бюрократії за М. Вебером.
2. Зміст політичних, цивільних та трудових прав державного службовця.
3. Припинення державної служби та його правові засади.

Варіант 2

1. Поняття “державної служби” та його законодавче закріплення, межі державної служби.
2. Права державних службовців у сфері суспільної свободи, що реалізуються як індивідуально, так і колективно.
3. Ротація кадрів державної служби та її види: командирівання, відкомандирівання, прикомандирівання.

Варіант 3

1. Цілі та функції “державної служби”: правозастосовна, правотворча, правозахисна, регулятивна, організаційна.
2. Загальні вимоги до державних службовців.
3. Службова необхідність як підстава для відкомандирівання державного службовця.

Варіант 4

1. Державна служба як етична система, носій моралі та загальнолюдських цінностей.
2. Обмеження, пов’язані з перебуванням на державній службі.
3. Порядок і умови прикомандирівання для тимчасового заміщення посад державної служби.

Варіант 5

1. Види державної служби. Ознаки, відмінності, функціональна специфіка.
2. Заборони, встановлені для державних службовців.
3. Зміна державно-службових відносин у зв'язку зі зміною програми діяльності державного органу.

Варіант 6

1. Патронатна служба та її особливості.
2. Державно-політичні та соціально-економічні аспекти боротьби з корупцією.
3. Поняття та зміст реорганізаційних процедур та їх правові наслідки.

Варіант 7

1. Служба в органах місцевого самоврядування.
2. Підстави адміністративної відповідальності та порядок застосування адміністративних санкцій.
3. Стажування. Мета, завдання, форми, терміни та зміст стажування державних службовців.

Варіант 8

1. Дипломатична служба та її специфіка.
2. Кримінальна відповідальність, відмежування корупційного діяння від посадових злочинів.
3. Кадровий резерв. Мета створення кадрового резерву для державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

Варіант 9

1. Конституційні та законодавчі принципи державної служби.
2. Особливості та підстави дисциплінарної відповідальності державних службовців.
3. Випробовування на державній службі. Поняття, мета і правові наслідки проходження або непроходження випробовування.

Варіант 10

1. Цілі, функції, повноваження Головного управління державної служби України.

2. Конкурс. Мета, терміни та стадії проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державної служби.
3. Система підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації державних службовців.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. *Конституція* України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.
2. *Коментар* до Конституції України. — К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1996. — 376 с.
3. *Закон* України “Про державну службу” від 16.12.93 // *Голос України*. — 1994. — 5 січ.
4. *Закон* України “Про боротьбу з корупцією” // *Відомості Верховної Ради України*. — 1995. — № 34. — Ст. 266.
5. *Закон* України “Про службу в органах місцевого самоврядування” // *Відомості Верховної Ради*. — 2001. — № 33. — Ст.175.
6. *Закон* України “Про дипломатичну службу” // *Відомості Верховної Ради*. — 2001. — № 41. — Ст. 223.
7. *Про заходи* щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810.
8. *Про Стратегію* реформування системи державної служби в Україні: Указ Президента України від 14 квітня 2000 р. № 599/2000
9. *Про Комплексну* програму підготовки державних службовців: Указ Президента України від 9 листопада 2000 р. № 1212/2000.
10. *Про затвердження* Порядку ведення особових справ державних службовців в органах виконавчої влади: Постанова КМ України від 25 травня 1998 р. № 731.
11. *Про затвердження* Положення про проведення атестації державних службовців: Постанова КМ України від 28 грудня 2000 р. № 1922.
12. *Про затвердження* Загальних правил поведінки державного службовця: Постанова КМ України від 28 грудня 2000 р. № 1922.
13. *Методичні рекомендації* щодо застосування Положення про проведення атестації державних службовців: Наказ Голодержслужби № 16 від 2 березня 2001 р.

14. Навчальна

15. *Авер'янов В. Б., Крупчан О. Д.* Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування. — Харків: Право, 1998.
16. *Авер'янов В. В.* Законодавче регулювання державної служби: стан та проблеми // Вісн. держ. служби України. — 1995. — № 1. — С.25 — 27.
17. *Атаманчук Г. В.* Теория государственного управления: Курс лекций. — М.: Юрид. лит., 1997. — 400 с.
18. *Атаманчук Г. В.* Конституционные основы государственной службы и кадровой политики. — М., 1997.
19. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України.* — 2002. — № 1: Державна служба в Україні.
20. *Воронько О. А.* Керівні кадри: державна політика та система управління. — К.: Вид-во УАДУ, 2000.
21. *Государственная служба (комплексный подход): Учеб. пособие.* — М.: Дело, 1999.
22. *Государственная служба основных капиталистических стран.* — М.: Наука, 1997. — 288 с.
23. *Государственная служба: теория и организация: Курс лекций / Под общ. ред. Е. В. Охотского.* — Ростов н/Д: Феникс, 1998. — 640 с.
24. *Гурне Б.* Державне управління / Пер. з фр. В. Шовкуна. — К.: Основи, 1993.
25. *Державна служба: організаційно-правові основи і шляхи розвитку / За заг. ред. проф. В. Б. Авер'янова.* — К.: Вид. дім “Ін-Юре”, 1999. — 272 с.
26. *Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: Монографія / Кол. авт.; За заг. ред. проф. О. Ю. Оболенського.* — Хмельницький: Поділля, 1999. — 570 с.
27. *Державне управління: теорія і практика / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Авер'янова В. Б.* — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 432 с.
28. *Державне управління в Україні: централізація та децентралізація: Монографія / Кол. авт.; відпов. ред. проф. Н. Р. Нижник.* — К.: Вид-во УАДУ, 1997. — 448 с.
29. *Державне управління в Україні (навчальний посібник) // За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова.* — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 432 с.
30. *Державний службовець в Україні (пошук моделі) / Н. Р. Нижник, В. В. Цветков, Г. І. Леліков та ін.* — К.: Вид. дім “Ін-Юре”, 1998.
31. *Дзвінчук Д. І.* Психологічні основи ефективного управління: Навч. посіб. — К.: ЗАТ “Нічлава”. — 2000.

32. *Довідник* типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців. — К.: Соцінформ, 1999.
33. *Дубенко С. Д.* Держава і служба: теорія і організація, концепція її реформування // Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / Наук. кер. В. В. Цветков. — К.: Оріяни, 1998. — С. 192–211.
34. *Дубенко С. Д.* Державна служба в Україні: Навч. посіб. — К.: Вид-во УАДУ, 1998.
35. *Дубенко С. Д.* Державна служба і державні службовці в Україні / За заг. ред. Н. Р. Нижник. — К.: Вид. дім “Ін-Юре”, 1999.
36. *Дубенко С.* Курс державної служби як складова підготовки державних службовців // Вісн. держ. управління при Президентові України. — 1996. — № 1. — С. 116–117.
37. *Етика* поведінки державних службовців. — К.: Асоціація державних службовців, 1999.
38. *Зіллер Ж.* Політико-адміністративні системи країн ЄС: Порівняльний аналіз / Пер. з фр. В. Ховтуна. — К.: Основи, 1996.
39. *Лісничий В.* Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн. — Х.: Торнадо, 2001.
40. *Леліков Г., Оболенський О.* Державна служба: конституційні засади, завдання та принципи // Парламентар. — 1998. — № 3. — С. 10–13.
41. *Леліков Г. І., Оболенський О. Ю.* Державно-політичні та соціально-економічні аспекти боротьби з корупцією // Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. — № 2. — 1998.
42. *Малиновський В. Я.* Державна служба: теорія і практика: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2003. — 160 с.
43. *Матирко В. Й.* Проблемы кадровой политики в государственном аппарате. — М.: Дело, 1996.
44. *Методичні рекомендації до проведення занять у системі підвищення кваліфікації державних службовців / За заг. ред. Я. С. Назимка.* — К.: Вид-во УАДУ, 1998.
45. *Нижник Н. Р.* Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе. — К.: НАН Украины; Ин-т государства и права, 1995. — 207 с.
46. *Нижник Н. Р., Машиков О. А.* Системний підхід в організації державного управління: Навч. посіб. / За заг. ред. Н. Р. Нижник. — К.: Вид-во УАДУ, 1998. — 160 с.
47. *Ноздрачев А. Ф.* Государственная служба: Учеб. для подготовки гос. служащих. — М.: Статут, 1999.

48. *Оболенський О. Ю.* Державна служба України: реалізація системних поглядів щодо організації та функціонування: Монографія. — Хмельницький: Поділля, 1999.
49. *Оболенський О. Ю.* Державна економічна політика як цілеформуючий фактор діяльності державного апарату та державної служби // Вісн. Східноукр. держ. ун-ту. — 1998. — № 5(15). — Ч. 2.
50. *Оболенський О. Ю., Рач, В. А., Щедрова Г. П.* Концептуальні аспекти структури та змісту програми професійного навчання державних службовців // Вісн. держ. служби України. — 1998. — № 4. — С. 58–65.
51. *Оболенський О. Ю.* Державна служба України: концептуальні аспекти розвитку // Зб. наук. пр. Укр. Акад. держ. управління при Президентові України: У 2 ч. / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — К.: Вид-во УАДУ, 1999. — Вип. 2; Ч. 2. — 360 с.
52. *Овсянко Д. М.* Государственная служба Российской Федерации: Учебное пособие для студентов юридических факультетов и институтов. — М.: Юристъ, 1996.
53. *Озїрська С. М., Полянський Ю. Д.* Системи державної служби європейських країн: Велика Британія, Російська Федерація, Україна, Французька Республіка: Наук.-аналіт. дослідж. — К.: Вид-во УАДУ, 1999.
54. *Опришко В.* Державно-правова реформа в Україні: основні напрями // Право України. — 1998. — № 1. — С. 11–14.
55. *Паркинсон С.* Закони Паркинсона. — М.: Прогресе, 1998.
56. *Протасова Н.* Теоретичні основи навчання державних службовців у системі підготовки та підвищення кваліфікації: Навч. посіб. — К.: Вид-во УАДУ, 2000.
57. *Райт Г.* Державне управління / Пер. з англ. В. Івашка, О. Коваленка, С. Соколик. — К.: Основи, 1994. — 191 с.
58. *Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи* / Кол. авт. наук. кер. В. В. Цветков. — К.: Оріяни, 1998. — 364 с.
59. *Розенбаум Ю. А.* Подготовка управленческих кадров — М., 1981.
60. *Серьогін С. М.* Влада і державна служба: Історичний аспект. — К.: Вид-во УАДУ, 1999.
61. *Служебная карьера* / Под общ. ред. Е. В. Охотского. — М.: Экономика, 1998.
62. *Смоленський О. Ю.* Економічні аспекти державної служби України // Вчені записки: Наук. зб. Вип 2 / Відп. ред. В. С. Савчук — К.: КНЕУ, 1999.
63. *Старілов Ю. Н.* Государственная служба в Российской Федерации. — Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1996.

64. *Старилов Ю. Н.* Служебное право: Учебник. — М.: БЕК, 1996.
65. *Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. М. И. Матузова, О. В. Малько.* — М.: Юрист, 1997. — 672 с.
66. *Щёкин Г. В.* Социальная теория и кадровая политика: Монография. — К.: МАУП, 2000.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Державна служба”.....	5
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Державна служба”.....	6
Питання для самоконтролю студентів	17
Завдання для контрольних робіт	20
Список рекомендованої літератури	22

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерне верстання

Н. В. Медведєва
Т. М. Тележенко
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-1550

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП